

NERITIDAE IN DE RECENTE LITERATUUR, 1 - 2 - 3

door

Henk K. Mienis

De steeds toenemende belangstelling voor het verzamelen van mollusken heeft de uitgave van een lawine van populaire en semi-wetenschappelijke boekwerken op het gebied van de malacologie tot gevolg gehad. Jaarlijks verschijnen nieuwe titels of in een nieuw jasje gestopte herdrukken, die vaak wedijveren in schoonheid van het plaatwerk. Helaas laat de bijgevoegde, in vele gevallen nog al summiere tekst dikwijls nogal wat aan juistheid te wensen over. Verkeerde determinaties, foutieve schrijfwijze en andere onjuiste informatie zijn aan de orde van de dag. Dit is vaak heel jammer, daar juist deze werken vooral door de amateur-verzamelaar gebruikt worden om buitenlands materiaal op naam te brengen. Niets is namelijk zo frustrerend als wanneer een eindelijk gevonden, lang gezochte naam voor een bepaalde soort later volkomen verkeerd blijkt te zijn.

Onder de titel "Neritidae in de recente literatuur" zal ik proberen zoveel mogelijk van deze onjuistheden betreffende de Neritidae in moderne werken aan het licht te stellen, in de hoop dat iemand deze informatie zal kunnen gebruiken bij het determineren van zijn materiaal.

1. Neritidae in "The Hamlyn Guide to Shells of the World".

In deze goed geïllustreerde gids worden door Oliver (1975: 42) elf soorten genoemd en afgebeeld die tot de Neritidae behoren. De figuren zijn van uitstekende kwaliteit en duidelijk herkenbaar, de determinatie laat echter nog al wat te wensen over.

De volgende verbeteringen moeten aangebracht worden. /afmeting

a. Smaragdia souverbiana Montrouzier. Alleen de opgegeven / al (22 mm) maakt duidelijk dat we hier niet met een Smaragdia te maken hebben. De afgebeelde soort is dan ook geen Smaragdia maar een exemplaar van Neritina (Vittina) gagates Lamarck, 1822 waarbij het donkere periostracum ontbreekt. De opgegeven verspreiding: Zuid Afrika (waar deze soort heel zeldzaam is) en Mauritius, en de verdere korte beschrijving van de schelp komt geheel met die van N. gagates overeen. Deze soort moet dan ook Neritina (Vittina) gagates Lamarck, 1822 genoemd worden.

b. Nerita lineata Gmelin, 1791. Reeds elders heb ik er op gewezen (Mienis, 1973: 21) dat de naam Nerita lineata Gmelin, 1791 een junior homoniem is van Nerita lineata Müller, 1774. Deze soort moet dan ook Nerita articulata Gould, 1847 genoemd worden.

c. Neritina paralella Röding, 1798. Oliver volgt hierin de opvatting van Habe (1962: 15) en verbindt aan deze soort de naam van Röding: Nerita paralella. Röding (1798: 16) baseerde deze soort op twee afbeeldingen in Chemnitz die respectievelijk Neritodryas dubia (Gmelin, 1791) en Neritina (Vitta) zebra (Bruguière, 1792) voorstellen. De door Oliver afgebeelde soort staat beter bekend als Neritina (Provittoida) zigzag auct. (non Lamarck), zie onder anderen Van Benthem Jutting (1956: 310). Lamarck's type-exemplaren (3 stuks) blijken echter verweerde exemplaren te zijn van Neritina (Vittina) gagates Lamarck, zodat ook deze naam voor de afgebeelde soort niet gebruikt kan worden. De juiste benaming is dan ook Neritina (Provittoida) coromandeliana Sowerby, 1836.

d. Neritina communis L. 1758. Linnaeus heeft nooit een dergelijke naam aan een neriet gegeven. De naam Linnaeus, 1758 moet dan ook door Quoy & Gaimard, 1834 vervangen worden. Neritina communis (Quoy & Gaimard, 1834) is echter een junior synoniem van Neritina waigiensis Lesson, 1831, zodat de juiste benaming luidt: Neritina (Vittina) waigiensis Lesson, 1831.

LITERATUUR

- Benthem Jutting, W.S.S. van, 1956. Systematic studies of the non-marine Mollusca of the Indo-Australian Archipelago. V. Critical revision of the Javanese freshwater gastropods. Treubia, 23(2): 259-477.
- Habe, T., 1962. Coloured illustrations of the shells of Japan (II). 1-182. Osaka.
- Mienis, H.K., 1973. Notes on recent and fossil Neritidae 4. Nerita lineata Gmelin, 1791, a junior homonym of Nerita lineata Müller, 1774. Argamon, Israel J. Malac., 4(1): 21-22.
- Oliver, A.P.H., 1975. The Hamlyn guide to shells of the world. 1-320. London, New York, Sydney, Toronto.
- Röding, P.F., 1798. Museum Boltenianum, 2: 1-199. Hamburgi.

2. Neritidae in "Australian Shells" van Wilson & Gillett, 1971.

In dit fraai uitgevoerde werk worden door Wilson & Gillett (1971: 30) acht Nerita soorten beschreven en afgebeeld (plaat 11). Van drie soorten moet de naam gewijzigd worden.

a. Nerita polita Linnaeus, 1758. De door Wilson en Gillett onder deze naam afgebeelde exemplaren behoren tot de ondersoort Nerita polita australis Wood, 1828. Deze ondersoort blijft in zijn verspreiding beperkt tot Australië en is duidelijk herkenbaar aan de rode tekening in de mondopening. Nerita polita polita Linnaeus, 1758 komt niet in Australië voor.

b. Nerita lineata Gmelin, 1791. Zoals reeds eerder is opgemerkt moet deze gepreoccupeerde naam door Nerita articulata Gould, 1847 vervangen worden.

c. Nerita chameleon Linnaeus, 1758. Alle onder deze naam afgebeelde exemplaren behoren gezien de vorm en de ruwe sculptuur tot Nerita squamulata LeGuillou, 1841. Het is echter nog zeer de vraag of deze laatste werkelijk een aparte soort voorstelt of slechts een ecologische vorm van N. chameleon.

3. Neritidae in Cernohorsky's "Marine Shells of the Pacific II"

In dit welbekende boek worden door Cernohorsky (1972) 12 verschillende soorten genoemd. Op de determinatie is weinig aan te merken, de begeleidende tekst verdient echter enige nadere opheldering.

a. Nerita (Theliostyla) picea Récluz, 1841. Volgens Cernohorsky (1972: 49) is dit een zeldzame soort in de Stille Oceaan, met uitzondering van Hawaii, en strekt haar verspreiding zich uit tot Indonesië. Deze laatste bewering is klaarblijkelijk gebaseerd op Adam & Leloup (1938), een werk dat ook elders door hem geciteerd wordt. Inderdaad vermelden Adam & Leloup (1938: 55) deze soort van diverse vindplaatsen in Indonesië. Een verificatie van dit materiaal heeft echter aan het licht gebracht dat het hier om een mengsel gaat van: Nerita olivaria LeGuillou, 1841, Nerita incerta Von dem Busch, 1843, Nerita insculpta Récluz, 1841, en Nerita argus Récluz, 1941! In Indonesië komt N. picea dan ook beslist niet voor. Tot nog toe heb ik persoonlijk slechts betrouwbaar materiaal van de Hawaii Eilanden gezien.

b. Nerita (Ritena) lineata, Gmelin, 1791. Deze naam moet veranderd worden in Nerita articulata Gould, 1847.

c. Nerita (Ritena) undata Linnaeus, 1758. Cernohorsky (1972: 51) noemt een groot aantal synoniemen van deze soort. Hierbij loopt men altijd het gevaar klakkeloos een niet kritische lijst (in dit geval waarschijnlijk die in Wagner & Abbott, 1967) over te nemen. Hetgeen hier ook gebeurd is. De volgende twee namen behoren beslist niet thuis onder N. undata nl. Nerita quadricolor Gmelin, 1791 en Nerita longii Récluz, 1842. Beide zijn goede soorten uit het noordwestelijk deel van de Indische Oceaan en de Rode Zee.

LITERATUUR

- Adam, W., & E. Leloup, 1938. Résultats scientifiques du voyage aux Indes Orientales Néerlandaises de LL.AA.RR. le Prince et la Princesse Léopold de Belgique. Prosobranchia et Opisthobranchia. Mém. Mus. Roy. Hist. Nat. Belg., hors série, 2(19): 1-209.
- Cernohorsky, W.O., 1972. Marine Shells of the Pacific II. 1-411. Sydney.
- Wagner, R.J.L., & R.T. Abbott, 1967. Van Nostrand's Standard Catalog of Shells. 2de Ed. 1-303. Princeton.
- Wilson, B.R., & K. Gillett, 1971. Australian Shells. 1-168. Sydney.